

Vācu-padomju konflikts

Vācu - padomju kara sākumā Vācijas ārlietu ministrija iesniedza Padomju valdībai notu, kas sniedz izmeklošu pārskatu par vācu - padomju attiecību izveidošanas atsevišķiem posmiem kopš 1939. gada vasaras; notā spilgti attēlota padomju divkosīgā un noziedzīgā politika, kādu Maskava piekopa pret Vāciju, līdz kamēr vācu tautas Vadonis šo boļševiku spēli pārtrauca, pieņemot savu vēsturisko lēmumu par boļševisma iznīcināšanu. Boļševiku prese ar visai komunistiskai iekārtai tik raksturīgiem patiesības sakropļošanas paņēmieniem slēpa no lasītājiem visu to, kas varētu atklāt boļševisma īsto seju un nostādīt to citādā gaismā nekā Maskava to vēlējas. Šī iemesla dēļ arī vācu valdības nota boļševiku laikā publicēta netika, un tādēļ mēs sniegsim mūsu lasītājiem tagad šī ļoti interesantā dokumenta atreferējumu, no kura katram būs skaidri vācu-padomju kara izcelšanās iemesli.

Dokumenta ievadā teikts, ka Vācijas valdībai, kad tā 1939. gada vasarā, vadīdamās no vēlēšanās rast interešu izlīdzinājumu Vācijas un Padomju savienības starpā, griezusies pie Padomju valdības, bijis skaidrs, ka nebūs viegli rast saprašanos ar pēdējo. No vienas puses Padomju savienība gan piederēja pie nacionālām valstīm, bet tanī pat laikā to vadīja partija, kas centās panākt pasaules revolūcijas izplešanos, t. i. nacionālo valstu iznīcināšanu.

Vācijas valdība tomēr ķērusies pie šī mēģinājuma, paturēdama prātā visus tos svarīgos apsvērumus, kas izrietēja no Vācijas un Padomju savienības politisko mērķu dažādības pašos pamatos un no diametrāli pretējo pasaules uzskatu pretīšķībām.

Vācija vadījies no domas, ka šādā ceļā varēs panākt kara novēršanu abu valstu starpā un abu valstu patieso dzīves vajadzību nodrošināšanu, kas

savukārt noderētu kā labākais līdzeklis pret starptautiskā židisma komunistisko doktrīnu tālāku izplatīšanos uz Eiropu. Šādu prezumciju pastiprinājis arī tas, ka zināmi notikumi pašā Krievijā un zināmi Krievijas soļi starptautiskā laukā ļāvuši vismaz pieļaut domu, ka tā būtu atteikusies no savām doktrīnām un līdzšinējām citu valstu ārdīšanas metodēm. To apstiprinājis arī Vācijas priekšlikumu uzņemšana Maskavā un Padomju savienības izteiktā gatavība noslēgt ar Vāciju draudzības paktu. Sarunu rezultātā abu valstu starpā 1939. gada 23. augustā noslēdza neuzbrukšanas paktu un 1939. gada 28. septembrī robežu un draudzības līgumu. Šī līguma kodols bijis: 1) abu valstu savstarpēja apņemšanās neuzbrukt vienai otrai un uzturēt labas kaimiņu attiecības un 2) interešu sfēru norobežošana, ar kuru Vācija atteikusies no jebkāda iespaida Somijā, Latvijā, Lietuvā, Igaunijā un Besarabijā, kamēr agrākās Polijas apgabali līdz Narvas - Bugas - Sānas līnijai uz Krievijas vēlēšanos ietilpināti pēdējā. Vācija līdz ar neuzbrukšanas pakta noslēgšanu tūlīt radikāli grozījusi savu politiku pret Padomju savienību un ieņēmusi pret to draudzīgu stāvokli; vēlāk Vācija ar Polijas sakāvi, t. i. ar vācu asinīm palīdzējusi Padomju savienībai iegūt lielāko ārpolitisko sasniegumu kopš tās pastāvēšanas. Tas kļuvis iespējams tikai pateicoties labvēlīgai vācu politikai pret Krieviju un pateicoties vācu armijas uzvarai.

Vācijas valdība pilnīgi pamatoti pieņēmusi, ka Padomju savienības nostāja būs līdzīga, it sevišķi pēc tam, kad Maskavas sarunu laikā tāpat kā vēlāk no padomju puses atkārtoti uzsvērts, ka iepriekš minētie līgumi uzskatāmi kā pamats ilgstošam abu valstu interešu izlīdzinājumam un labām kaimiņu

attiecībām. Par nožēlošanu, drīzi vien pierādījies, ka Vācijas valdība stipri vilusies tam noticēdama.

Istenībā Kominterns drīzi vien pēc šo līgumu noslēgšanas atjaunojis savu aktivitāti visos virzienos. Tas zīmējies ne tikai uz Vāciju vien, bet arī uz Vācijai draudzīgām vai neitrālām valstīm un vācu karaspēka okupētiem Eiropas apgabaliem. Lai slēptu savu rīcību, Kominterns mainījis savas agrākās metodes un rūpīgāki un rafinētāki maskējis savu aktivitāti.

Runādama par „Vācijas imperiālistisko karu“, Maskava acīm redzot cerējusi izlīdzināt iespaidu, kādu radījusi pakta noslēgšana ar nacionālsociālistisko Vāciju. Stingrā policijas uzraudzība piespiedusi Kominternu meklēt savas noziedzīgās darbības izplešanai uz Vāciju aplinkus ceļus caur attiecīgiem centriem Vācijas kaimiņzemēs. Izmantoti arī agrākie vācu komunistiskie ierēdņi, kuriem bijis jā-rīko sabotāžas akti.

Notā uzskaitīti dažādie paņēmieni, ar kādiem piekopts intensīvs ārdīšanas darbs Vācijas okupētos apgabalos, kur sevišķi vērtīgu palīdzību sniegušas padomju pārstāvības. Plašos apmēros piekopta arī spiegošana. Tā vāciešu repatriācija no Padomju savienības izmantota, lai panāktu vācu strādāšanu čekas labā. Pat Padomju vēstniecība Berlīnē nekautrējusies izmantot savas eksteritoriālītātes tiesības spiegošanos nolūkos.

Ārpus Vācijas robežām boļševiku piekoptais ārdīšanas darbs izpleties gan drīz pa visām Vācijai draudzīgām vai Vācijas okupētām valstīm. Tā Rumānijā komunistu propaganda ar Krievijā drukātu proklamāciju palīdzību centusies nostādīt Vāciju atbildīgu par visām Rumānijas grūtībām, lai tādā veidā radītu Rumānijā pretvācisku noskaņojumu. Tas pats kļuvis jūtams Dienvidslavijā 1940. gada va-

sarā — proklamācijās aicināts protestēt pret Cvetkoviča valdības līgumiem ar Berlīni un Romu.

Kamēr Dienvidslavijā komunistiskā propaganda izmantojusi nacionālus lozungus, Ungārijā sevišķi rosīga darbība atstāta ruteņu starpā, kuriem solīta drīza atbrīvošana no Padomju savienības puses; sevišķi dzīva bijusi boļševiku propaganda arī Slovaķijā, kur atklāti agitēts par tās pievienošanu Padomju savienībai. Somijā Vācijai naidīgā garā darbojusies „miera un draudzības apvienība ar Padomju savienību“. Francijā, Beļģijā un Holandē agitēts pret vācu okupācijas varu. Ģenerālgubernātūrā piekopta līdzīga agitācija nacionālā un panslāvisma ietērpā. Tiklīdz vācu un itāļu spēki ieņēmuši Grieķiju, arī tur sākusies padomju propaganda. Viss tas liecinājis par Padomju savienības kampaņu pret Vācijas centieniem nodibināt stabilu kārtību Eiropā.

Paralēli attīstījusies tieša pretestība vācu politiskiem soļiem, kas apzīmējusi tos kā pretkrieviskus un centusies pārvilkt attiecīgās zemes Krievijas pusē pret Vāciju. Tā Bulgārijā agitēts pret pievienošanu triju valstu paktam un par garantijas pakta ar Krieviju. Rumānijā šim nolūkam tikusi izmantota Dzelzsgvardes organizācija, kurā iespiedušies Maskavas agenti. Pēc vācu rīcībā esošiem pierādījumiem Dienvidslavijas delegāts Maskavā Georgevičs jau 1940. gada maijā guvis no kādas sarunas ar Molotovu iespaidu, ka tur uzskata Vāciju par „rītdienas ienaidnieku“. 1940. gada novembrī krievu ģenerālštāba priekšnieks paziņojis Dienvidslavijas militāram pārstāvim, ka boļševiki esot gatavi tūlīt piegādāt Belgradei visus pieprasītos ieročus; cenu un maksas noteikumus atvēlēts noteikt Belgradei ar vienu noteikumu, ka Vācija par to nekā nedrīkst zināt.

Pēc tam, kad Cvetkoviča valdība sākusī tuvināties ass valstīm, Maskava sākusī vilcināties ar ieroču piegādi. Serbu sazvērnieku un angļu—krievu

agentu darbība pret Vāciju izpauzies arī 27. marta Belgrades pučā; tā vadītājs Simičs vēl tagad atrodoties Maskavā un attīstot ciešā sadarbībā ar komunistu propagandas iestādēm aktīvu darbību pret Vāciju.

Notā attēloti tikai atsevišķi momenti milzīgajā padomju propagandas darbā pret Vāciju Eiropā. Vācu iestādes vēlāk sniegsot atklātībai plašākus tās rīcībā esošos materiālus par šo jautājumu. Noslēdzot līgumus ar Vāciju, padomju valdība atkārtoti un nepārprotami deklarējusi, ka tai nav nolūka tieši vai netieši iejaukties vācu darīšanās, ka tā sadarbosies ar Vāciju, lai, atbilstoši visu tautu interesēm, panāktu iespējami drīzu starp Vāciju no vienas un Angliju un Franciju no otras puses pastāvošā kara stāvokļa izbeigšanu. Viss tas vēlāk izrādījās apzināta maldināšana un mānīšanās. Pat vācu draudzīgās izturēšanās rezultātā iegūtie labumi, kā izrādījās, nav varējuši ietekmēt Padomju Savienību izturēties lojāli pret Vāciju. Vācu valdībai nācies vairākkārt pārliecināties, ka arī 1939. gada līgumu noslēdzot Padomju valdība vadījies no Ļeņina tezēm, kas 1939. gada oktobrī no jauna speciāli ietilpinātas vadošos norādījumos Slovaķijas komunistu partijai; pēc šīm tezēm boļševiki var slēgt tādus paklus ar atsevišķām valstīm, kas kalpo padomju interesēm, bet pretinieku padara nekaitīgu.

Tādējādi draudzības līgumu noslēgšana no Padomju savienības puses bijusi tikai taktisks manevris. Gala mērķis bijis panākt Krievijai izdevīgus darījumus un līdztekus sagatavot ceļu krievu tālākiem soļiem. Pamatideja — neboļševistisko valstu vājināšana, lai tās vieglāki saārdītu un attiecīgā brīdī iznīcinātu. Viss tas ļoti brutālā veidā izteikts kādā Belgrades padomju sūtniecībā atrastā rakstā. Notā teikts, ka Maskavas valdība neesot uzklauzījusi krievu tautas balsi, kas vēlējusies dzīvot godīgi mierā un draudzībā ar vācu tautu, bet gan turpinājusi veco boļševistisko divkosības politiku un tādējādi uzpēmusies uz visiem lielu atbildību.

Vācu-padomju konflikts

(Raksta sākums „Tēvijas” 39. numurā.)

2.

Padomju savienības izturēšanās pret Vāciju ārpolitikā un militārā laukā kopš vācu - padomju līgumu noslēgšanas runājusi vēl skaidrāku valodu. Sakarā ar interešu zonu nospraušanu Padomju valdība deklarējusi Vācijas ārlietu ministram Maskavā, ka tai nav nodoma okupēt, boļševizēt vai anektēt tās interešu zonā ietilpstošas valstis, izņemot izīršanas stāvoklī atrodošos bijušās Polijas apgabalus. Istenībā turpretim pierādījies, kā jau toreiz padomju politikai bijis tikai viens mērķis — izpiest Maskavas militāro varu uz rietumiem, kur vien tas izrādītos par iespējamu apgabalā starp Lēdus okeanu un Melno jūru, un virzīt boļševizēšanu tālāk iekšā Eiropā.

Šīs politikas izveidošanā iezīmējušies sekojoši posmi: 1) To ievadījusi tā saukto palīdzības pakta noslēgšana 1939. gada rudenī ar Igauniju, Latviju un Lietuvu un militāro atbalsta punktu ierīkošana šinīs valstīs.

2) Nākošais solis skāris Somiju. Kad pēdējā noraidījusi padomju prasības, kuru pieņemšana līdzinātos Somijas suverēnitātes iznīcināšanai, padomju valdība nodibinājusi komunistisko Kūsinena pseidovaldību; tam sekojis padomju ultimāts Somijai un krievu iemarsēšana pēdējā. Saskaņā ar miera līgumu Somijai nācās atdot Krievijai daļu savas teritorijas, kas tūlīt tikusi boļševizēta.

3) 1940. g. jūnijā Maskava uzsāka savu akciju pret Baltijas valstīm. Pēc pirmā Maskavas līguma Lietuva ietilpināta Vācijas interešu zonā. Otrā līgumā Vācijas valdība uz Maskavas vēlēšanos atteikusies miera labad, kaut arī ar grūtu sirdi, no sava iespaida Lietuvas teritorijas lielākā daļā par labu Padomju savienībai; daļa Lietuvas teritorijas vēl palikusi Vācijas interešu zonā. Pēc 15. jūnija ultimāta Padomju savienība, iepriekš neinformējot Vācijas valdību, okupējusi visu Lietuvas teritoriju. Līdz ar to Padomju savienība pievirzījusi Austrumprūsijas robežai. Vēlāk Vācijas valdība jautājuma miermīlīgas nokārtošanas labad pēc grūtām sarunām šinī sakarā atstājusi Padomju savienībai arī atlikušo Lietuvas teritorijas daļu.

Maskava līdzīgā veidā okupējusi arī Latviju un Igauniju, ļaunprātīgi izmantojot ar šīm valstīm noslēgtos palīdzības pakтус. Līdz ar to visas Baltijas valstis, pretēji Maskavas nepārprotamam solījumam, boļševizētas un dažas nedēļas vēlāk no Padomju savienības anektētas. Līdztekus aneksijai notikusi stipru sarkanarmijas spēku sakoncentrēšana pret Eiropu. Tāpat Maskava atstājusi neievērotu Maskavas sarunās panākto vienošanos, ka Vācijas saimnieciskās vienošanās ar Baltijas valstīm paliek spēkā.

4. Nospraužot interešu zonas agrākās Polijas teritorijā, Maskavā panākta

īpaša vienošanās, ka pāri interešu robežai abas valstis nepieņems nekādu politisku agitāciju un ka to okupācijas iestāžu darbība aprobežosies ar mierīgu uzbūves darbu. Pretēji šai norunai Padomju savienība drīzi vien pēc attiecīgo apgabalu okupēšanas ne tikai pielaidusi ģenerālgubernāturai domātu pretvācu propagandu, bet vēl pastiprinājusi to ar komunistisku propagandu. Arī šinīs apgabalos tūlīt pēc to okupācijas novietoti stipri krievu spēki.

5. Padomju spiediens pret Balkāniem sācies jau tad, kad vēl turpinājušās vācu cīņas pret Angliju un Franciju. Kaut gan padomju valdība Maskavas sarunu laikā paskaidrojusi, ka tā nekad nepacels no savas puses Besarabijas jautājuma atrisināšanu, Vācijas valdība 1940. gada 24. jūnijā saņēmusi padomju valdības paziņojumu, ka tā nolēmusi tūlīt atrisināt Besarabijas jautājumu ar varu. Tad pat paziņots, ka padomju prasības attiecoties arī uz Bukovinu, zemi, kas nekad Krievijai nav piederējusi un par kuru Maskavā savā laikā vispār neesot runāts. Vācijas vēstnieks Maskavā paskaidrojis, ka padomju lēmums nāk pilnīgi negaidīts un neapšaubāmi nopietni skars vācu saimnieciskās intereses Rumānijā un tur dzīvojošos vāciešus. Molotovs atbildējis, ka lieta ļoti steidzama un ka Padomju savienība sagaida Vācijas viedokli šinī jautājumā 24 stundu laikā. Vācijas valdība arī šoreiz iestājusies Padomju savienības labā miera uzturēšanas un draudzības labad ar pēdējo. Tā ieteikusi rumāņu valdībai, kas griezusies pie Vācijas pēc palīdzības, piekāpties un atdot Padomju Krievijai

Besarabiju un Ziemeļbukovinu. Līdz ar rumāņu piekritošo atbildi Vācija nodevusi Maskavai rumāņu lūgumu atļaut pietiekošu laiku atdodamo apgabalu evakuācijai. Maskava tomēr uzstādījusi Rumānijai ultimātu un stājusies pie attiecīgo apgabalu okupācijas jau pirms ultimāta termiņa notecēšanas. Arī šie apgabali tūlīt anektēti, boļševizēti un tādejādi faktiski iznīcināti.

Okupēdama un boļševizēdama visu tai atstāto interešu zonu Austrumeropā un Balkānos, Padomju valdība skaidri un nepārprotami rīkojusies pretēji Maskavas norunām. Tomēr arī tad vēl Vācijas valdība iepēmusi pret Padomju savienību vairāk kā lojālu nostāju. Tā pilnīgi atturējusies kā Somijas kara laikā, tā Baltijas valstu jautājumā, tā atbalstījusi padomju viedokli Rumānijas priekšā un apmierinājusies, kaut arī ar grūtu sirdi, ar notikušiem faktiem. Bez tam Vācijas valdība ķērusies pie vācu tautības pilsoņu repatriācijas no krievu okupētiem apgabaliem, lai jau iepriekš novērstu katru lemeslu domstarpībām abu valstu starpā.

Pēc vācu valdības domām grūti iedomāties vēl labāku pierādījumu tam, ka Vācija patiesi vēlējusies ilgstošu mieru ar Padomju savienību.

Pēc Krievijas iespēšanās Balkānos sekājuši citi teritoriālas dabas jautājumi šinī apgabalā. 1940. g. vasarā Rumānija un Ungārija griezušās pie Vācijas, lai panāktu to teritoriālā strīda atrisinājumu, pēc tam kad angļu agentu ietekmes dēļ šis strīds pieņēmis ļoti asu raksturu. Bijis jārēķinās ar nen-

vēršamu Rumānijas - Ungārijas karu. Vācija, kuŗas starpniecību atkārtoti lūgušas kā Rumānija, tā Ungārija, — vēlēdamās pasargāt mieru Balkānos, kopā ar Itāliju uzaicinājusī abas valstis uz konferenci Vīnē, kuŗā panākts 1940. g. 30. augusta šķirējtiesas spriedums. Ar šo spriedumu noteikta jaunā ungāru - rumāņu robeža; tad pat Vācija un Itālija apņēmušās garantēt rumāņu atlikušās teritorijas neaizskaramību. Lai gan neesot bijis nekāda pamata uzskatīt šo garantiju kā vērstu pret Krieviju, jo tās pretenzijas šinī apgabalā bijušas apmierinātas, pēdējā tomēr cēlusi pret to iebildumus un paskaidrojusi, ka tā arī turpmāk esot ieinteresēta Balkānu jautājumos, tuvāki šīs intereses neprecizējot. No šī brīža padomju pret Vāciju vērsta politika izpaudusies vienmēr skaidrāki. Vācijas valdība saņēmusi vienmēr konkrētākas ziņas, kas liecinājušas par angļu vēstnieka Maskavā vesto sarunu sekmīgo norisi.

Tanī pat laikā ienākušas ziņas par padomju intensīvo militāro gatavošanos; šīs ziņas vēlāk apstiprinājis Belgradē atrastais Dienvidslāvijas militārā pārstāvja 1940. g. 1. decembra ziņojums, kuŗā burtiski bijis teikts: „Pēc Padomju aprindās iegūtām ziņām, pilnā gaitā notiek aviācijas, tanku un artilērijas daļu apbruņošana, ņemot vērā pašreizējā kara pieredzi, un galvenos virzienos tā noslēgsies līdz 1941. gada augustam. Šis acīmredzot ir galīgais termiņš, līdz kuŗam nav gaidāma kāda jūtama maiņa padomju ārpolitikā”.

(Turpinājums sekos.)

Vācu - padomju konflikts

3.

Kaut gan Balkānu jautājumā Padomju savienība bija izturējusies pret Vāciju nedraudzīgi, pēdējā vēlreiz mēģinājusi panākt saprašanos ar to; Vācijas ārlietu ministrs Staļinam adresētā vēstulē sniedzis izsmeļošu vācu politikas pārskatu kopš Maskavas sarunām un paskaidrojis, ka Vācijas, Itālijas un Japānas noslēgtais pakts nekādā ziņā nav vērsts pret Padomju savienību un ka šo valstu līgumi ar pēdējo paliek neskarti. Vēstulē bijusi izteikta vēlšanās un cerība mēģināt kopīgi noskaidrot un ietēpt konkrētā formā triju pakta valstu iecerētās draudzīgās attiecības ar Padomju savienību. Šī jautājuma tuvākai pārrunāšanai Molotovs lūgts ierasties Berlīnē.

Molotova vizītes laikā Berlīnē noskaidrojies, ka Krievija ir gatava patiesi draudzīgi sadarbīties ar treju pakta valstīm un īpaši Vāciju, ja pēdējās būtu gatavas maksāt par to krievu prasīto cenu, kas izpaustos tālākā padomju ekspansijā Eiropas ziemeļos un dienvidaustrumos. Molotovs Berlīnē un sekojošās sarunās ar Vācijas vēstnieku Maskavā esot uzstādījis šādas prasības:

1) Atļaut Padomju savienībai piešķirt Bulgārijai garantiju un noslēgt ar to palīdzības paktu, līdzīgu paktiem ar Baltijas valstīm.

2) Atļaut noslēgt līgumu ar Turciju par bāzes ierīkošanu padomju jūras un sauszemes spēkiem pie Bosfora un Dardaneļiem; Turcijai atsakoties šādu līgumu slēgt, Vācijai un Itālijai būtu jānāk krieviem talkā. Šīs prasības nolūks panākt PSRS dominējošo stāvokli Balkānos.

3) Padomju savienība jūtoties apdraudēta no Somijas, un tādēļ Molotova prasījis brīvas rokas šī virzienā, kas praktiski nozīmētu šīs valsts okupēša-

nu un somu tautas iznīcināšanu. Vācija šādus priekšnoteikumus sadarbībai nav varējusi pieņemt. Līdz ar to izjukušas triju valstu pūles panākt saprašanos ar Padomju savienību. Šīs vācu nostājas sekas bijušas tās, ka Krievija vienmēr atklātāki pastiprinājusi savu pret Vāciju vērsto politiku un tās cieša sadarbība ar Angliju kļuvusi vienmēr jūtāmāka.

Kad Vācija 1941. g. janvārī spērusi zināmus piesardzības soļus Bulgārijā pret angļu kara spēka izcelšanu Grieķijā, krievu vēstnieks Berlīnē vēršis uzmanību uz to, ka Padomju savienība uzskatot Bulgāriju un abus jūras šaurumus kā savu drošības zonu un ka tā nevarēšot palikt vienaldzīga pret notikumiem šīnī apgabalā. Uz šī pamata tā brīdīnot no vācu spēku parādīšanās Bulgārijā un abos jūras šaurumos. Vācijas valdība uz to sniegusi izsmeļošus paskaidrojumus par tās militāro soļu iemesliem un mērķiem Balkānos, piebilstot, ka tā ar visiem līdzekļiem aizkavēs katru Anglijas mēģinājumu nostiprināties Grieķijā; ka tai nav nodoma okupēt jūras šaurumus un ka pēc operāciju noslēgšanās Balkānos Vācija savus spēkus no turienes atvilks. Padomju valdība pēc vācu kara spēka ieiešanas Bulgārijā tomēr publicējusi Bulgārijai adresētu Vācijai naidīgu paskaidrojumu, no kura izrietējis, it kā vācu spēku atrašanās Bulgārijā kalpojot nevis mieram, bet karā. Lai gan tas no jauna liecinājis par krievu sadarbību ar angļiem, Vācija arī šoreiz klusējusi.

Šīnī pašā plāksnē Maskava 1941. g. martā apsolījusi Turcijai tās aizmugures nodrošināšanu gadījumā, ja tā iestātos karā; tas bijis angļu un krievu sarunu rezultāts angļu ārlietu ministra vizītes laikā Ankarā, kas šādā ceļā cen-

ties ievilkt Krieviju angļu kombinācijās.

Līdz ar Balkānu krīzes iestāšanos 1941. g. aprīlī visai pasaulei kļuvusi acīm redzama vienmēr pieaugošā padomju agresīvā politika pret Vāciju un līdz tam zināmā mērā apslēptā krievu-angļu sadarbība. Šīnī sakarā nota min angļu uzskūdīto Belgrades puču, kas noticis ar krievu ziņu, Dienvidslavijas pret ass valstīm vērstas bruņošanās atbalstīšanu no Padomju savienības puses un Krievijas 5. aprīļa draudzības pakta ar nelegālo Simiča valdību. ASV ārlietu viceministrs šīnī sakarā ar acīm redzamu gandarījumu izteicies, pēc tam kad viņam bijušas vairākas apspriedes ar padomju vēstnieku, ka šim paktam varot būt liela nozīme un ka esot pamats domāt, ka tas esot vairāk nekā draudzības un neuzbrukšanas pakts.

Tādejādi Maskava laikā, kad, sakarā ar angļu desantu izcelšanu Grieķijā, Rumānijā un Bulgārijā sakoncentrēti vācu spēki, mēģinājuši, saziņā ar Angliju, uzbrukt Vācijai no muguras un proti: tā atbalstījusi Dienvidslaviju politiskā laukā atklāti un militārā laukā slepeni; tā uzmodinājusi Turciju, solidamās nodrošināt tās aizmuguri, agresīvai nostājai pret Bulgāriju un Vāciju; tā sapulcējusi ievērojamus spēkus pie Rumānijas robežām un, beidzot, tā mēģinājusi atšķelt no Vācijas Rumāniju, cenšoties uzsākt ar pēdējo pēkšņu tuvināšanās politiku. Šīnī virzienā pūlējusies arī angļu diplomātija ar amerikāņu starpniecību Bukarestā.

Angļu - krievu plāns paredzējis uzbrukumu vācu spēkiem Rumānijā un Bulgārijā no trim pusēm — no Besarabijas, no Trakijis un no Serbijas-Grieķijas. Pateicoties Antonesku lojalitātei, Turcijas saprātīgai nostājai un galvenā kārtā vācu ātrai rīcībai un izšķirošai uzvarai, angļu - krievu plāns izjucis.

Vēlīgi Padomju valdība centusies

slēpt savas politikas īstos nolūkus. Līdz pat pēdējam laikam saimnieciskā apgrozība starp abām valstīm risusi kārtīgi, tāpat Maskava spērusi atsevišķus soļus, kuru nolūks bijis apliecināt normālu, pat draudzīgu attiecību pastāvēšanu ar Vāciju. Šīnī sakarībā notā minēti norveģu, beļģu, grieķu un dienvidslavu sūtņu nēatzīšana, angļu preses klusēšana, ar padomju piekrišanu un ziņu, par vācu - krievu attiecībām un Tassa atsaukums, kas centās nostādīt vācu - krievu attiecības kā pilnīgi korektas. Šie maskēšanās mēģinājumi, kas tik krasī atšķīrušies no padomju patiesās politikas, Vācijas valdību nav spējuši maldināt.

Militārā laukā Vācijai naidīgā padomju politika izpaudusies pastāvīgi pieaugošā krievu spēku koncentrēšanā no Baltijas jūras līdz Melnai jūrai, kas sākusies jau tad, kad Vācija vēl bijusi aizņemta rietumos un austrumos tai atradušies tikai nelieli spēki. Kaut gan Padomju savienība savā laikā paskaidrojusi, ka Baltijas valstis novietojot tikai nelielus garnizonus, tur atrodošies spēki aplēsti uz 22 divīzijām. Vienmēr tuvāki Vācijas robežai pievirzīti lieli krievu spēki, kaut gan no Vācijas puses neesot sperti nekādi soļi, kas šādu krievu rīcību varētu attaisnot. Šāda krievu izturēšanās vien jau piespiedusi Vāciju spert piemērotus pretsoļus. Kopš aprīļa sākuma pieaudzis Vācijas robežu skaršanas un pārlidošanas gadījumu skaits, tas pats noticis Rumānijas pierobežā. Armijas virspavēlniecība kopš š. g. sākuma atkārtoti vēršusi ārpolitikas vadības uzmanību uz pieaugošiem draudiem no krievu puses, piemētot, ka šādai rīcībai var būt tikai agresīvi nolūki.

Kara priekšvakarā saņemtās ziņas izklaidējušas jebkādas šaubas par krievu agresīviem nolūkiem — pēc vispārējās mobilizācijas izvešanas krievi sakopojusi pret Vāciju ne mazāk kā 160 divīzijas.

Krievu spēku sagrupējums, drudžainā izlūku un patruļu darbība, robežincidenti un priekšpostenī liecinājuši, ka sasprindzinājums sasniedzis savu augstāko pakāpi. Vēl pēdējā brīdī no Anglijas saņemtais ziņas par angļu vēstnieka Maskavā sarunām zīmējoties uz vēl ciešāku angļu - krievu sadarbību militārā un politiskā laukā nepārprotami liecinājušas par to, kādu likteni gatavojas sagādāt vācu tautai. Notas noslēgumā teikts, ka, pamatojoties uz visu iepriekš sacīto, Vācijas valdība nodevusi sekojošo deklarāciju:

„Padomju valdība pretēji visām saistībām un krasā pretrunā ar tās svīnīgajiem paskaidrojumiem nostājusies pret Vāciju:

1) Tā ne tikai turpinājusi pret Vāciju un Eiropu vērstos ārdīšanas mēģinājumus, bet kopš kara izcelšanās tos vēl pastiprinājusi.

2) Tā vienmēr vairāk pieaugošā mērā naidīgi izveidojusi savu ārpolitiku pret Vāciju un

3) tā ar visiem bruņotiem spēkiem uzbrukuma gatavībā pievirzījusi vācu robežai.

Līdz ar to Padomju valdība pārkāpusi un laužusi visus ar Vāciju slēgtos līgumus. Bolševistiskās Maskavas naida pret nacionālsociālismu izrādījies stiprāks par politisko saprātu. Nāvīgā ienaidā stāv bolševisms pretim nacionālsociālismam. Bolševistiskā Maskava gatava uzbrukt no muguras nacionālsociālistiskai Vācijai tās eksistences ciņā. Vācija nedomā mierīgi noskatīties uz tās austrumrobežas nopietno apdraudēšanu. Vadonis devis rīkojumu vācu armijai stāties šiem draudiem pretim ar visiem rīcībā esošiem līdzekļiem. Šī cīņā vācu tauta apzinās, ka tā stājas ne tikai pie savas dzimtenes sargāšanas, bet ka tā aicināta glābt visu kultūrālo pasauli no nāvīgajām bolševisma briesmām un atbrīvot ceļu patiesam sociālam uzplaukumam Eiropā.“

Vācu-padomju konflikts

4

Noslēdzot apskatu par vācu-padomju attiecību izveidošanās gaitu pēdējos gados, atreferēsim Lielvācijas Valstskancera un vācu tautas Vadona Adolfa Hitler'a š. g. 22. jūnija uzsaukumu vācu tautai, kurā atēlota angļu un boļševiku Vācijas naidīgā rīcība, kas noveda pie kara, un izteikta cieša apņemšanās uz visiem laikiem novērst boļševisma draudus Eiropai.

Uzsaukuma ievadā norādīts uz Anglijas naidīgo nostāju no laika gala pret Vāciju un pēdējās centieniem panākt Eiropā nomierināšanos. Nacionālsociālisma ievadītais vācu tautas apvienošanas un Vācijas jaunuzbūves darbs nekādā ziņā neesot apdraudējis Angliju, tomēr pēdējā centusies panākt Vācijas ielenkšanu ar vienīgo nolūku aizkavēt vācu tautas valsts iekšējo izveidošanos. Bez vācu tautas šī starptautiskā savvērestība vērsusies arī pret citām tautām, kas tāpat bijušas spiestas savu dienišķo maizi pelnīt sūrā cīņā par eksistenci. It īpaši Itālijai un Japānai, gluži tāpat kā Vācijai, pēmta iespēja dalīties šīs pasaules labumos. Šo tautu ciešāka saistīšanās bijusi tikai paš aizsardzības solis pret tās apdraudošo pasaules bagātības un varas koalīciju. Jau 1936. gadā Čerčils deklarējis, ka Vācija esot kļuvusi par daudz spēcīgā un tamdēļ tā jāiznīcinot. Ista brīdis tam Anglijai šķitis pienācis 1939. gada vasarā, tā lansējusi pasaulē apgalvojumu, ka Lietuva, Igaunija, Latvija, Somija, Ukraina un Besarabija esot Vācijas apdraudētas. Dažas no šīm valstīm ļāvušās sevi pievilt, pieņemušas angļu garantiju solījumus un līdz ar to ieslēgušās ielenkuma frontē. Tādos apstākļos bijis nepieciešams ne tikai pārliecināt šo valstu valdības par angļu apgalvojumu nepatiesīgumu, bet arī nomierināt stiprāko valsti austrumos, nodeklarējot vācu interešu robežas. Šo soli spert bijis grūti un rūgti. Židiski boļševistiskie Maskavas valdnieki vairāk nekā 20 gadus centusies aizdedzināt ne tikai Vāciju, bet arī visu Eiropu. Nevī Vācijas centusies izplest nacionālsociālismu uz Krieviju, bet gan Maskava nemitīgi centusies uzspiest savu virskundzību visai Eiropai. Lielvācijas Vadonis turpretim kopš 20 gadiem centies panākt ar minimālu iejaukšanos un bez ražošanas traucēšanas jaunu sociālo iekārtu Vācijā, kas ne tikai novērstu bezdarbu, bet arī

sagādātu darba darītājiem lielāku darba algu.

Vācu tautas saimnieciskās un sociālās jaunuzbūves rezultāts, kas, pakāpeniski nojaucot kārtu un šķiru pretestību, centusies pēc patiesas tautas vienības, pārsniedzis visu agrāk redzēto.

1939. gada augustā uz Maskavu devies Lielvācijas ārlietu ministrs, lai mēģinātu strādāt pretim angļu Vācijas ielenkšanas politikai; tas ticis darīts, apzinoties atbildību pret vācu tautu, cerībā panākt ilgstošu nomierināšanos un izvairīšanos no upuriem, kas citādi vācu tautai būtu jānes. Maskavā Vācija svinīgi apliecinājusi, ka iepriekšminētās valstis un apgabali, izņemot Lietuvu, atrodas ārpus vācu politisko interešu sfēras, un papākusī īpašu vienošanos gadījumam, ja Anglijai patiesi izdotos uzkūdit Poliju uz karu pret Vāciju, lerohežojot vācu pretenzijas tādos apmēros, kas neesot bijušas nekādā samērā ar vācu ieroču panākumiem. Šī vācu tautas interesēs noslēgtā līguma sekas smagi atsaukušās uz attiecīgās zemēs dzīvojošiem vāciešiem — gandrīz vienā naktī vairāk nekā 1/2 miliona vāciešiem nācies atstāt savu kādreizējo dzīves vietu, lai izbēgtu no jaunā režīma, kas tiem draudēja ar neizsakāmu postu un pilnīgu iznīcināšanu.

Polu karagājiena laikā Maskava pēkšņi pieteikusi savas pretenzijas arī uz Lietuvu. Vācijai nekad neesot bijis nodoma okupēt Lietuvu, tā ne tikai neesot uzstādījusi šādu prasību Lietuvai, bet gluži otrādi — pat noraidījusi Lietuvas lūgumu sūtīt šim nolūkam vācu karaspēku uz Lietuvu, kā neatbilstošu vācu politikas mērķiem.

Tomēr arī šai jaunajai krievu prasībai dota piekrišana. Uzvara Polijā sagādājusi Vācijai iespēju nākt klajā ar jaunu miera priekšlikumu, bet to noraidījuši starptautiskie un židiskie kara kurinātāji; angļi čerējuši noorganizēt pret Vāciju Eiropas koalīciju, ieskaitot Balkānus un Padomju Krieviju. Londona nosūtījusi uz Maskavu vēstnieku Kripsu, kura uzdevums bijis panākt krievu-angļu attiecību izveidošanos angļu garā; pirmie angļu centieni rezultātī izpaužušies 1939. gada rudenī un 1940. gada pavasarī.

Maskava, ķerdamās pie Somijas un Baltijas valstu militārās pakļaušanas, motivējusi savu rīcību ar tikpat melīgu cik smieklīgu apgalvojumu — aiz-

sargāt šīs valstis no svešiem draudiem, resp. aizsteigties šiem draudiem priekšā. Ar to varējusi būt domāta tikai Vācija, jo neviena cita valsts Baltijas jūras novados nebūtu varējusi nedz ielauzties, nedz arī tur karot.

Kamēr Vācija 1940. gada pavasarī, rikodamās pakta garā, atvilkusi savus spēkus no austrumu robežas, krievi sākuši sakopot savus spēkus Vācijas pierobežā tādos apmēros, ka tas bijis jāuzlūko kā apzināti draudi Vācijai. Pēc Molotova toreiz sniegtiem paskaidrojumiem, Baltijas valstis vien 1940. g. pavasarī atradušās 22 divīzijas. Tā kā krievi vienmēr apgalvojuši, ka šo valstu iedzīvotāji paši esot krievus alcinājuši savā zemē, tad tik lielu spēku novietošanas nolūks tur varēja būt tikai demonstrācija pret Vāciju.

Kopš 1940. gada augusta vācu tautas Vadonis sācis domāt, ka pie tik milzīga krievu spēku sakoncentrējuma viņš vairāk nevarēs Vācijas interesēs atstāt bez aizsardzības jau tik bieži postītās vācu austrumu provinces. Bet ar to noticis tas, uz ko spekulējusi angļu-krievu sadarbība — proti, austrumos saistīti tik stipri vācu spēki, ka vācu kara vadība vairs nevarējusi uzņemties atbildību par radikālu kara izbeigšanu rietumos. Tas atbildis kā krievu, tā angļu politikai — stiept, cik vien iespējams, karu garumā, lai novājinātu visu Eiropu.

Krievu uzbrukuma draudu mērķis Rumānijai bijis sagrābt savās rokās vai vismaz iznīcināt ne tikai vācu, bet visas Eiropas svarīgu saimniecisku bāzi; tieši Vācija netaupījusi pūles, lai iegūtu Eiropas dienvidaustrumu valstis par saviem tirdzniecības partneriem. Tamdēļ Vācija bijusi ieinteresēta šo valstu iekšējā konsolidācijā un kārtībā. Krievu iebrukums Rumānijā un grieķu saistības ar Angliju draudējušas šā laikā pārvērst arī šos apgabalus par kara lauku. Vācu tautas Vadonis uz toreizējās rumāņu valdības lūgumu, kas pati bijusi valnīga pie radušās stāvokļa, devis tai padomu miera labā piekāpties un atdot krieviem Besarabiju. Bet Rumānijas valdība domāja, ka tās tauta to spēš pānest tikai vēl tad, ja Vācija un Itālija tai kā kompensāciju dotu garantiju, ka atlikušo Rumānijas teritoriju vairs neaizskars. Garantija dota grūtu sirdi jau tamdēļ vien, ka ja Vācija garantiju dod, tad tā par to arī iestājas, jo vācieši nerīkojas tā, kā angļi vai židi. Tādējādi domāts vēl pēdējā stundā saglābt mieru šajā apgabalā, kaut arī par to Vācijai pašai bijis jāuzņem nāvējošs spētība.

Lai atrisinātu šo problēmu galīgi un iegūtu skaidrību par krievu nostāju pret Vāciju, Molotovs uzaicināts ierasties Berlīnē. Uzsaukumā uzskaitīti četri jautājumi, kādos Molotovs prasījis Vācijas viedokli resp. piekrišanu, līdz ar Valsts kancera atbildēm uz tiem.

1) Vai vācu garantija Rumānijai krievu uzbrukuma gadījumā pēdējai būtu vērsta arī pret Padomju Krieviju?

Atbilde: Vācu garantija ir vispārēja un saistoša bez noteikumiem: Krievija nekad neesot deklarējusi, ka tai bez Besarabijas būtu vēl kādas citas intereses Rumānijā. Jau Ziemeļbukovinas okupēšana runājusi pretim krievu deklarācijai, tamdēļ Vācija netic, ka Krievijai varētu būt arī kādi tālākejoši nodomi pret Rumāniju.

2) Krievija no jauna jūtoties Somijas apdraudēta. Krievija esot apņēmies to neciest. Vai Vācija esot gatava nesniegt Somijai nekādu atbalstu un tūlīt atvilkt atpakaļ uz Kirkenesu nomaiņai domāto karaspēku.

Atbilde: Vācijai, tāpat kā agrāk, neesot Somijā nekādu politisku interešu. Vācija tomēr nevarot pielaist jaunu Krievijas karu pret mazo somu tautu, jo vairāk tamdēļ, ka tā nekad neesot ticējusi, ka Somija varētu apdraudēt Krieviju; bez tam Vācija vispār nevēloties, ka Baltijas jūrā vēl reiz izceltos kara darbība.

3) Vai Vācija piekristu, ja Padomju Krievija piedāvātu Bulgārijai garantiju un šī nolūkā sūtītu uz Bulgāriju karaspēku, pie kam Molotovs vēloties paskaidrot, ka pēdējām neesot nolūka šī sakarā, piemēra dēļ, karali nobīdīt pie malas.

Atbilde: Bulgārija suverēna valsts, un Vācijai neesot zināms, ka Bulgārija būtu Padomju Krievijas garantiju lūgusi; bez tam piebilsts, ka Vācijai jāpārrunā šis jautājums ar saviem sabiedrotiem.

4) Padomju Krievijai esot nepieciešams brīvs ceļš cauri Dardaneļiem un tā aizsardzībai prasot dažu svarīgu atbalsta punktu ieņemšanu pie Dardaneļiem resp. pie Bosfora. Vai Vācija tam piekrist vai nē?

Atbilde: Vācija gatava katrā laikā piekrist Montrē statūta grozīšanai par labu Melnās jūras valstīm, bet tā nepiekrīt krievu atbalsta punktu ierīkošanai jūras šaurumos.

Lielvācijas Valstskancers šajos jautājumos ieņēmis tādu stāvokli, kādu viņš kā atbildīgs Lielvācijas Vadonis un atbildības apzinīgs Eiropas kultūras un civilizācijas pārstāvis vispār varējis ieņemt.

Sekas bijušas tūlītēja padomju pretvācu aktivitātes pieaugšana un pirmā

kārtā Rumānijas iekšējās kārtības graušana un cenšanās nobīdīt pie malas Bulgārijas valdību. Rumānijā ar nenosvērtu legionāru vadības palīdzību noorganizēts pučs ģenerāļa Antonesko gāšanai un likumīgās varas likvidēšanai, lai tādā kārtā aizkavētu garantiju līguma spēkā stāšanos.

Šī mēģinājuma likvidēšanai sekojusi krievu spēku pastiprināšana, tātāt laikā pie Vācijas austrumu robežām neatradusies neviena vācu tanku vai motorizētā divīzija. Izšķirošo apstiprinājumu par angļu-krievu sadarbību sniedzis Dienvidslavijas konflikts. Kamēr Valstskancers sazinājās ar Duču, uzaicinājis Dienvidslaviju pievienoties triju valstu paktam, Anglija un Padomju Krievija noorganizējušas puču, kas vienā naktī nobīdīja pie malas toreizējo Belgrades valdību. Pret Vāciju vērstais pučs noticis nevis tikai zem angļu flagas, bet galvenā kārtā tieši zem padomju flagas. Kad Vācija, neraugoties uz visu notikušo, turpinājusi kļūst, Maskava noslēgusi ar Belgrades marionetu valdību draudzības līgumu, kura mērķis bijis uzkūdit Serbiju pret Vāciju un pret nomierināšanos Balkānos. Maskava pat pieprasījusi serbu armijas mobilizāciju, vēl vairāk, tā apsoltusi Serbijai piegādāt caur Salonikiem nepieciešamo kara materiālu. Un tas noticis brīdī, kad Valstskancers, cerībā pakāpot mieram, devis Japānas ārlietu ministram padomu izlīgt ar Maskavu. Tikai ātrais vācu trieciens pret Skoplje un Saloniku ieņemšana izjaukuši angļu-krievu plānus ievilkt Vāciju mēnešiem ilgā cīņā un starplaikā krievu spēka savilkšanu un sakārtošanu, lai pēc tam kopā ar Angliju un ar amerikāņu kara materiālu sūtījumu palīdzību mēģinātu pievarēt Vāciju un Itāliju. Ar šādu savu rīcību Maskava ne tikai laužusi, bet visrupjākā kārtā pārkāpusi noslēgtos līgumus; uz ārieni Maskava tātāt laikā līdz pēdējai minūtei liekuļojusi mieru un draudzību un publicējusi nevainīgu atsaukumu, tāpat kā tā to darijusi Somijas un Rumānijas gadījumā.

Uzsaukuma noslēgumā teikts, ka bezdot pienācis brīdis, kad Vācijas kļūšanās līdzinātos noziegumam kā pret vācu tautu, tā pret visu Eiropu; pienācis brīdis stāties pretim židu-angļu sakšu kara kūdītājiem un židiskajiem Maskavas boļševiku centrālās varas viriem. Šī brīdī esot sācies tāda apmēra kara gājiena, kādu pasaule nav pieredzējusi. Kopējās frontes, no kuras jūras līdz Meīnai jūrai, neesot vairs atsevišķu zemju aizsargāšana, bet gan visas Eiropas un visu glābšana. Vācijas valsts un vācu tautas liktenis un nākotne no jauna nodoti vācu karavīru rokās.